

Chương 10

KHÍ THỰC

- 1. Phương trình trạng thái khí thực Van der Waals**
- 2. Nghiên cứu khí thực bằng thực nghiệm. Trạng thái tới hạn**
- 3. Hiệu ứng Joule-Thomson**

Chương 10. KHÍ THỰC

10.1. Phương trình trạng thái khí thực VanderWaals

1. Phân biệt khí thực và khí lý tưởng

* *Khí lý tưởng*

- + Có kích thước phân tử đáng nhỏ không đáng kể, $V_{\text{khối khí}} = V_{\text{chuyển động nhiệt tự do của pt}}$
- + Không tương tác với nhau (trừ lúc va chạm, xét va chạm đàn hồi)
- + Phương trình trạng thái: $PV = \frac{m}{\mu} RT \quad (1)$
- + *Bỏ qua tương tác hút đẩy nên áp suất bằng tổng hợp lực va chạm lên thành bình*

Chương 10. KHÍ THỰC

10.1. Phương trình trạng thái khí thực VanderWaals

1. Phân biệt khí thực và khí lý tưởng

*Khí thực

- + Có kích thước xác định (đường kính hữu dụng $\sim 3.10^{-9} m$), thể tích riêng của các pt cũng chiếm phần đáng kể, **không bỏ qua được**
- + **Nén hoặc hạ nhiệt độ thể tích khối khí giảm**
- + Các phân tử **luôn tương tác** với nhau:
  - $\left\{ \begin{array}{l} \text{lực đẩy khi ở gần (} r < r_0 \sim 3.10^{-10} m) \\ \text{lực hút khi ở xa (} r > r_0 \sim 3.10^{-10} m) \end{array} \right.$
- + **Áp suất của khí thực bị giảm do tương tác tĩnh điện (giảm lực tác dụng của phân tử lên thành bình)**

10.1. Phương trình trạng thái khí thực VanderWaals

2. Thiết lập Phương trình VanderWaals- Đường đẳng nhiệt VanderWaals

1. Thiết lập phương trình VanderWaals (PT trạng thái với khí thực)

a. Hiệu chỉnh về thể tích – Cộng tích

+ Khí lý tưởng: Thể tích là thể tích mà các phân tử khí chuyển động tự do:

$$V_{lt} = V_{cđ\ tự\ do} \quad (2)$$

+ Khí thực: Thể tích dành cho chuyển động tự do của các phân tử khí:

$$V_{cđ\ tự\ do} = V_t - b \quad (3)$$

* Trong đó: V_t : thể tích 1 mol khí thực.

$b = 4N_A \left(\frac{1}{6} \pi d^3 \right) = 4N_A \frac{4}{3} \pi r^3 \quad (\text{m}^3/\text{mol})$: Số hạng hiệu chỉnh về thể tích (cộng tích)

10.1. Phương trình trạng thái khí thực VanderWaals

2. Thiết lập Phương trình VanderWaals- Đường đẳng nhiệt VanderWaals

1. Thiết lập phương trình VanderWaals

b. Hiệu chỉnh về áp suất – Nội áp

+ Khí lý tưởng: Áp suất P_{lt} do phân tử va chạm vào thành bình

+ Khí thực: $P_{lt} = P_t + P_i$ (4)

Nguyên nhân: khí thực có tương tác, do đó khi các phân tử tới va chạm vào thành bình thì chúng bị các phân tử trong khối khí (gần nó) kéo lại $\rightarrow$ áp suất khí sẽ nhỏ hơn trường hợp lý tưởng

* Trong đó: P_{lt} áp suất khí lý tưởng; P_t áp suất khí thực; P_i nội áp

Với 1 mol khí thực: $P_i = \frac{a}{V_t^2}$ (5); a phụ thuộc vào từng loại khí $\rightarrow \frac{\text{N.m}^4}{\text{mol}^2}$
(J.m³/mol²)

c) Phương trình VanderWaals

* Với 1 mol khí lý tưởng: + PT trạng thái: $PV = RT$

Áp dụng cho khí thực: $\left(P_t + \frac{a}{V_t^2}\right) (V_t - b) = RT$

+ PT Vandevan cho 1 mol khí thực

$$\left(P + \frac{a}{V^2}\right) (V - b) = RT \quad (6)$$

* Khối khí có khối lượng m

Cộng tích: $\frac{m}{\mu} b$; Nội áp: $\frac{m^2}{\mu^2} \frac{a}{V^2}$

Phương trình Vandecvan:

$$\left(P + \frac{m^2}{\mu^2} \frac{a}{V^2}\right) \left(V - \frac{m}{\mu} b\right) = \frac{m}{\mu} RT \quad (7)$$

3. Đường đẳng nhiệt VanderWaals (đường lý thuyết)

* Từ PT Vandevan với 1 mol khí thực:

$$\left(P + \frac{a}{V^2}\right) (V - b) = RT \quad (6)$$

Khi $T = \text{const}$, đường cong biểu diễn sự phụ thuộc

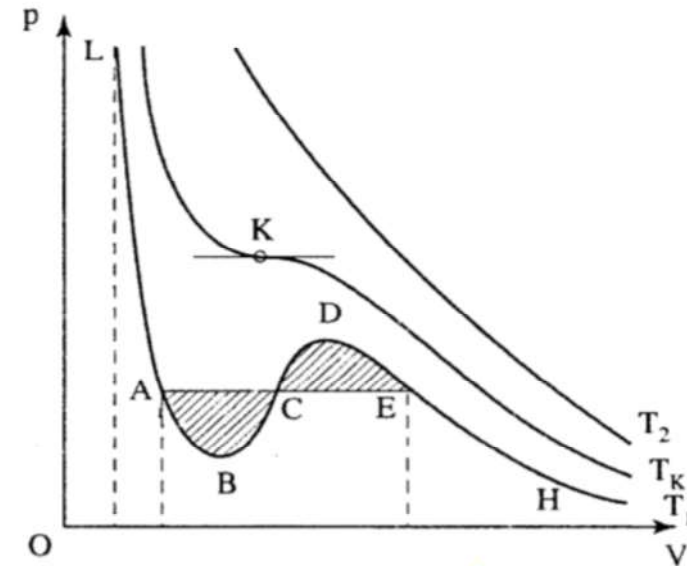
của P theo V trong hệ OPV là đường đẳng nhiệt Vandevan

* Nhận xét : + $T = T_k$ có một điểm uốn K (trạng thái tới hạn)

+ $T > T_k$ đường đẳng nhiệt Vanderwaals giống

đường đẳng nhiệt khí lý tưởng

+ $T < T_k$ đường đẳng nhiệt Vanderwaals khác đường đẳng
nhiệt khí lý tưởng

Họ các đường đẳng nhiệt

Chương 10. KHÍ THỰC

10.2. Nghiên cứu khí thực bằng thực nghiệm. Trạng thái tới hạn

1. Nghiên cứu khí thực bằng thực nghiệm

a. Đường đẳng nhiệt thực nghiệm Angdriu

Miền 1: Pha lỏng

Miền 2: Pha lỏng và hơi bão hòa

Miền 3: Miền hơi chưa bão hòa

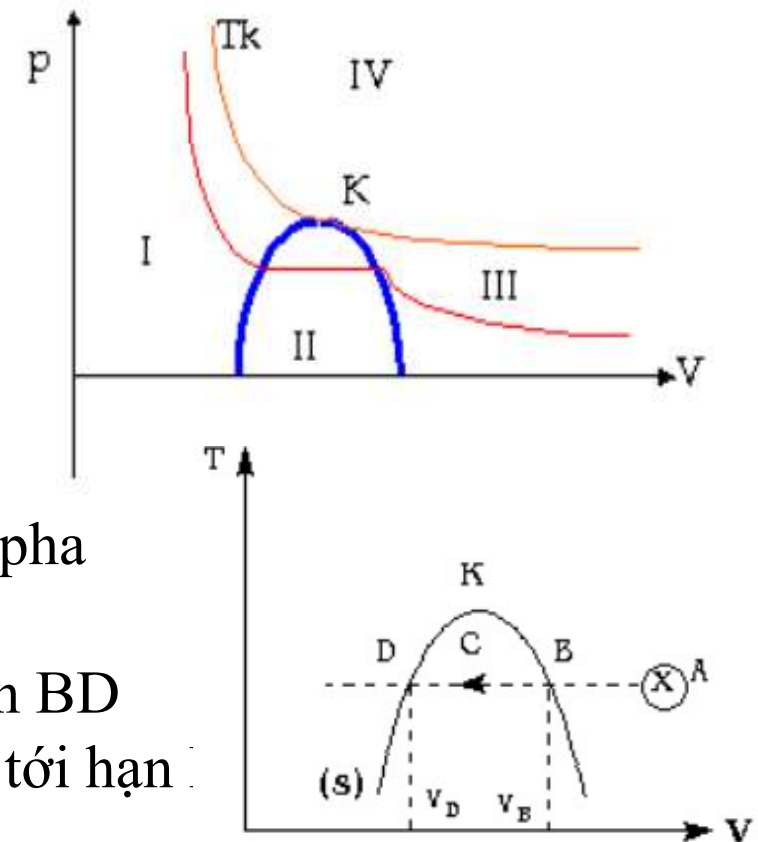
Miền 4: Pha khí (Hình vẽ)

+ Nén V_B , hơi ngưng tụ

+ Nén tiếp tục. Hơi hóa lỏng, nén đến V_D toàn bộ là pha lỏng

+ Nén đẳng nhiệt, ứng với các T khác nhau; các đoạn BD song song. Nói ta được đường cong S có đỉnh điểm tới hạn

(V_K ; P_K , T_K)

Chương 10. KHÍ THỰC

10.2. Nghiên cứu khí thực bằng thực nghiệm. Trạng thái tới hạn

1. Nghiên cứu khí thực bằng thực nghiệm

b. Trạng thái tới hạn.

Định nghĩa: Trạng thái tới hạn là trạng thái vừa có thể là lỏng vừa có thể coi là hơi bão hòa (là trạng thái mà mọi sự khác nhau về chất lỏng và hơi bão hòa không còn)

- Các thông số tới hạn: + Xét 1 mol khí: $P = \frac{RT}{(V-b)} - \frac{a}{V^2}$

Do K là điểm uốn nên: $\left(\frac{\partial P}{\partial V}\right)_K = 0$; $\left(\frac{\partial^2 P}{\partial V^2}\right)_K = 0$

Nên có: $V_k = 3b$; $P_k = \frac{a}{27b^2}$; $T_k = \frac{8a}{27bR}$ (8)

Với: $a = \frac{27R^2 T_K^2}{64P_k}$; $b = \frac{RT_K}{8P_k}$ (9)

Chương 10. KHÍ THỰC

10.3. Hiệu ứng Joule-Thomson

1. Nội năng khí thực

$$U_{\text{kt}} = W = \sum_i W_{\text{đi}} + \sum_i W_{\text{ti}}$$

$$\underline{1 \text{ mol:}} \quad + W_{\text{đi}} = W_{\text{đ}} = U_{\text{kt}} = \frac{i}{2} RT = C_v T$$

$$+ W_{\text{t}} = -\frac{a}{V}$$

Suy ra:
$$U_{\text{kt}} = C_v T - \frac{a}{V}$$

Do vậy: Nội năng khí lí tưởng phụ thuộc vào thể tích khối khí

Chương 10. KHÍ THỰC

10.3. Hiệu ứng Joule-Thomson

1. Nội năng khí thực

$$U_{kt} = W = \sum_i W_{đi} + \sum_i W_{ti}$$

Khối khí có khối lượng m

$$U_{kt} = \frac{m}{\mu} C_v T - \left(\frac{m}{\mu} \right)^2 \frac{a}{V}$$

Chương 10. KHÍ THỰC

2. Hiệu ứng Jun-Thomson

- + Là hiện tượng đặc thù của khí thực chứng tỏ thế năng tương tác phụ thuộc thể tích khối khí.
- + Hiện tượng **nhiệt độ khối khí thay đổi khi thể tích của nó thay đổi trong điều kiện nó không trao đổi nhiệt với bên ngoài** gọi là hiệu ứng Joule - Thomson ($\Delta T \neq 0$)

Chương 10. KHÍ THỰC

2. Hiệu ứng Jun-Thomson

* Hệ không trao đổi công và nhiệt với bên ngoài: $\Delta U = A + Q = 0$

$$\Delta U = \left(C_v T_2 - \frac{a}{V_2} \right) - \left(C_v T_1 - \frac{a}{V_1} \right) = 0$$

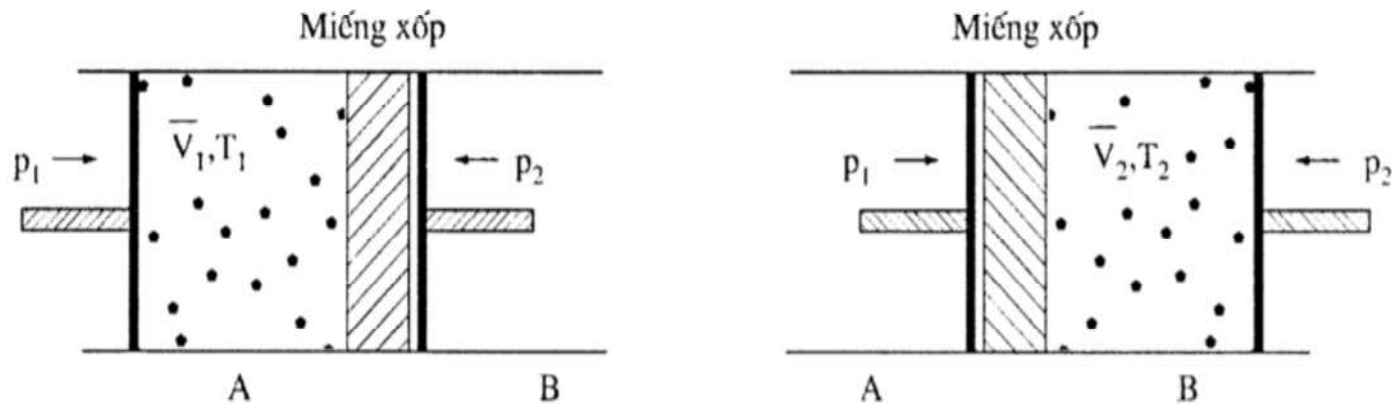
$$C_v \Delta T = \left(\frac{a}{V_2} - \frac{a}{V_1} \right) \rightarrow \Delta T \neq 0$$

Nhiệt độ khối khí thay đổi khi thể tích của nó thay đổi trong điều kiện nó không trao đổi công, nhiệt với bên ngoài

Chương 10. KHÍ THỰC

2. Hiệu ứng Jun-Thomson

* Hệ có biến đổi công của ngoại lực $\rightarrow \Delta T \neq 0$

$$(C_V + R)\Delta T = (p_1 - p_2)b - 2a\left(\frac{1}{V_1} - \frac{1}{V_2}\right) + ab\left(\frac{1}{V_1^2} - \frac{1}{V_2^2}\right)$$

Chương 10. KHÍ THỰC

2. Hiệu ứng Jun-Thomson

* $\Delta T > 0$: Hiệu ứng Joule - Thomson âm

* $\Delta T < 0$: Hiệu ứng Joule - Thomson dương.

(Được quyết định bởi vai trò của hệ số hiệu chỉnh a, b)

+ Lực tương tác phân tử yếu (a nhỏ), kích thước phân tử lớn (b lớn): $\Delta T > 0$: Hiệu ứng Joule - Thomson âm

+ Kích thước của các phân tử không đáng kể (b nhỏ), lực tương tác phân tử lớn (a lớn): $\Delta T < 0$ Hiệu ứng Joule - Thomson dương.